

Edina Solak
Mirza Bašić
Amina Ibrica Demir

NEKA ZAPAZANJA U VEZI S KORELATOM PROPARTICIPSKIH ATRIBUTSKIH KONSTRUKCIJA U SAVREMENOME TURSKOM JEZIKU¹

Sažetak

*U radu se analiziraju turske atributske konstrukcije koje su podređene korelatu koji obavlja funkciju objekta ili adverbijalne odredbe ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Primarni cilj rada jeste ukazati na kriterije prema kojima se određuje kada proparticip preuzima funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije koja u procesu atribucije nastaje preoblikom ishodišne rečenice s finitnim predikatom. Analiza se temelji na odabranim primjerima iz romanâ *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* i *Yol Ayrımı* autora Kemala Tahira. U radu se primjenjuju analitičko-deskriptivna i kontrastivna metoda. U okviru kontrastivne analize turske proparticipske atributske konstrukcije uspoređuju se sa značenjski bliskim sintaksičkim konstrukcijama u bosanskoj jeziku.*

Ključne riječi: turski jezik, atributska konstrukcija, korelat, objekt, adverbijalna odredba

Uvod

U procesu atribucije ishodišne rečenice s finitnim predikatom preoblikuju se u atributske konstrukcije u okviru kojih funkciju upravnoga člana preuzimaju participi ili pak proparticipi. Participi preuzimaju funkciju upravnoga člana atributskih konstrukcija koje su podređene

¹ Ovaj rad predstavlja djelimično izmijenjeni i dopunjeni oblik jednoga poglavlja magistarskoga rada *Izražavanje proparticipskih atributskih konstrukcija u romanima Kemala Tahira*, koji je kandidatkinja Amina Ibrica Demir odbranila na Filozofskome fakultetu Univerziteta u Zenici 27. 4. 2023. godine pred komisijom koju su činili doc. dr. Mirza Bašić, vanr. prof. dr. Ömer Aksoy i mentorica prof. dr. Edina Solak. Jedno poglavlje navedenoga magistarskog rada bavi se korelatom proparticipskih atributskih konstrukcija u savremenome turskom jeziku, a ovaj rad predstavlja djelimično izmijenjenu, korigiranu i dopunjenu verziju toga poglavlja.

korelatu koji obavlja funkciju subjekta ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. S druge strane, proparticipi imaju funkciju upravnoga člana atributskih konstrukcija koje su podređene korelatu koji vrši funkciju objekta ili adverbijalne odredbe ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju (v. Čaušević 2018: 192).

U ovome se radu analiziraju primjeri u kojima se realizira proces atribucije u okviru kojega se ishodišne rečenice s finitnim predikatom preoblikuju u proparticipske atributske konstrukcije. Zapravo, analiziraju se primjeri u kojima se upotrebljavaju atributske konstrukcije koje su podređene korelatu koji ima funkciju objekta ili adverbijalne odredbe ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Analiza se zasniva na odabranim primjerima iz romanâ Kemala Tahira pod naslovom *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* i *Yol Ayrımı* i podijeljena je u šest poglavlja. U prvome se poglavlju analiziraju proparticipske atributske konstrukcije koje su podređene korelatu koji ima funkciju određenoga objekta ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Drugo se poglavlje bavi proparticipskim atributskim konstrukcijama čiji korelat obavlja funkciju neodređenoga objekta ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U trećem i četvrtom poglavlju analiziraju se primjeri u kojima se koriste proparticipske atributske konstrukcije koje su podređene korelatu koji vrši funkciju adverbijalne odredbe mjesta odnosno adverbijalne odredbe vremena ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Peto i šesto poglavlje bave se analizom primjerâ u kojima se bilježe proparticipske atributske konstrukcije čiji korelat ima funkciju adverbijalne odredbe sredstva odnosno adverbijalne odredbe društva ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Na taj se način ukazuje na kriterije prema kojima se određuje kada proparticipi preuzimaju funkciju upravnoga člana atributskih konstrukcija koje u procesu atribucije nastaju preoblikom ishodišnih rečenica s finitnim predikatom. U radu se, također, analiziraju i ponuđeni prijevodni ekvivalenti na bosanskome jeziku. Na taj se način ukazuje na sintaksičke konstrukcije u bosanskome jeziku koje su značenjski bliske turskim proparticipskim atributskim konstrukcijama. Sve prijevode analiziranih primjera potpisuju autori rada.

Proparticipske atributske konstrukcije čiji je korelat određeni objekt ishodišne rečenice

U rečeničnome ustroju savremenoga turskog jezika objekt (*nesne*) jeste rečenični član koji je izravno vezan za radnju koja se označava predikatom. Dakle, objekt je rečenični član koji je obuhvaćen radnjom koja se imenuje predikatom ili je pak radnja izravno usmjerena prema njemu. U rečeničnome ustroju turskoga jezika objekt može biti određeni (*belirtili nesne*) i neodređeni (*belirtisiz nesne*) (v. Kahraman 1996: 188; Karahan 2005: 25–29; Boz 2008: 236–239). U sintaksičkome ustroju savremenoga turskog jezika i određeni i neodređeni objekt izravno su vezani za radnju koja se imenuje predikatom te su obuhvaćeni tom radnjom ili je ona usmjerena prema njima. Distinkcija između određenoga i neodređenoga objekta jeste u tome što se određenim objektom ukazuje na određen i konkretan pojam, dok se neodređenim objektom označava neodređen i nekonkretan pojam. Određeni objekt prima akuzativni nastavak kojim se ukazuje na činjenicu da je to određen i konkretan pojam (v. Demir–Yılmaz 2003: 211; Ertane Baydar 2017: 17–21). Ako korelat kojem je atributska konstrukcija podređena obavlja funkciju određenoga objekta ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju, funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije preuzima proparticip. Takvi se primjeri atribucije bilježe i u romanima Kemala Tahira.

(1) *Benim bildiğim Âsim Bey, hiç bakmaz kağıt parasını...* (III, 12–13) = *Gospodin Asim, kojeg ja poznajem*, nikad ne obraća pažnju na papirne novčanice...

(2) *Nermin sekiz yıldır görmediği İstanbul'a bir zaman baktı.* (I, 29) = *Nermina je jedno izvjesno vrijeme promatrala Istanbul, koji nije vidjela već osam godina.*

(3) *Niyazi'nin yavaşça söylediği bu sözün dehşetini ancak şimdi anlamıştı.* (I, 275) = *Tek je sad shvatio opasnost te izjave, koju je Nijazi polahko rekao.*

U primjerima (1), (2) i (3) upotrebljavaju se proparticipske atributske konstrukcije čiji korelat obavlja funkciju određenoga objekta ishodišne rečenice s finitnim predikatom koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U primjeru (1) funkciju subjekatske sintagme vrši sintagma *benim bildiğim Âsim Bey* (*gospodin Asim kojeg ja poznajem*), koja u procesu atribucije nastaje preoblikom ishodišne rečenice *Ben Âsim Bey'i biliyorum* (*Ja poznajem gospodina Asima*). U sintagmi *benim bildiğim Âsim Bey* (*gospodin Asim kojeg ja poznajem*) korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste sintagma *Âsim Bey* (*gospodin Asim*), koja se sastoji od etikete za obraćanje *bey* (*gospodin*) i vlastite imenice *Âsim* (*Asim*). Sintagma *Âsim Bey* (*gospodin Asim*) sadrži vlastitu imenicu, referencijalna je i određena te obavlja funkciju određenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U sintagmi *benim bildiğim Âsim Bey* (*gospodin Asim kojeg ja*

*pozna*jem) proparticipij preuzima funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije jer je atributska konstrukcija podređena korelatu koji vrši funkciju određenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipijsku atributsku konstrukciju jeste glagol *bilmek* (*znati / poznavati*), koji stoji u potvrdnome obliku prvoga lica jednine prezenta na -yor, kojim se označava radnja koja se povezuje sa sferom sadašnjosti. Predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipijsku atributsku konstrukciju izražava se radnja koja se povezuje sa sferom sadašnjosti te funkciju upravnoga člana proparticipijske atributske konstrukcije preuzima glagol *bilmek* (*znati / poznavati*), na čiji se korijen dodaje proparticipijski nastavak -DIk, koji u svojoj značenjskoj strukturi pokriva sferu sadašnjosti i prošlosti. Subjekt ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipijsku atributsku konstrukciju jeste lična zamjenica prvoga lica jednine. Stoga funkciju subjekta proparticipijske atributske konstrukcije preuzima lična zamjenica prvoga lica jednine koja se navodi u genitivu. Budući da u prvome licu jednine stoje subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipijsku atributsku konstrukciju, u proaprticipijskoj se atributskoj konstrukciji na proparticipijski nastavak dodaje prisvojni sufiks za prvo lice jednine. Prisvojnim sufiksom za prvo lice jednine naznačava se da su subjekt i upravni član proparticipijske atributske konstrukcije istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipijsku atributsku konstrukciju.

U primjeru (2) funkciju adverbijalne odredbe mjesta ima sintagma (*onun*) *sekiz yıldır görmediği İstanbul* (*İstanbul koji [ona] nije vidjela već osam godina*), koja u procesu atribucije nastaje preoblikom ishodišne rečenice (*O, sekiz yıldır İstanbul'u görmedi ([Ona] nije vidjela İstanbul već osam godina)*). U sintagmi (*onun*) *sekiz yıldır görmediği İstanbul* (*İstanbul koji [ona] nije vidjela već osam godina*) korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste vlastita imenica *İstanbul* (*İstanbul*), koja je referencijalna i određena jer su vlastite imenice uvijek referencijalne i određene. Vlastita imenica *İstanbul* (*İstanbul*) vrši funkciju određenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U sintagmi (*onun*) *sekiz yıldır görmediği İstanbul* (*İstanbul koji [ona] nije vidjela već osam godina*) proparticipij preuzima funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije zato što je atributska konstrukcija podređena korelatu koji obavlja funkciju određenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipijsku atributsku konstrukciju jeste glagol *görmek* (*vidjeti, primjećivati / primijetiti, uočavati / uočiti*), koji se navodi u odričnome

obliku trećega lica jednine određenoga perfekta. Predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju iskazuje se radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti te funkciju upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije preuzima glagol *görmek* (*vidjeti, primjećivati / primijetiti, uočavati / uočiti*), na čiji se korijen dodaje nastavak za negaciju *-mA* i proparticipski sufiks *-Dİk*, koji u svojoj značenjskoj strukturi pokriva sferu prošlosti. Subjekt ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste lična zamjenica trećega lica jednine te funkciju subjekta proparticipske atributske konstrukcije ima lična zamjenica trećega lica jednine. Primjećuje se da se u trećem licu jednine navode subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju. Stoga se u proparticipskoj atributskoj konstrukciji na proparticipski nastavak dodaje prisvojni sufiks za treće lice jednine kojim se označava da su subjekt i upravni član proparticipske atributske konstrukcije istoznačni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju.

U primjeru (3) funkciju objekatske sintagme obavlja prva genitivna veza *Niyazi'nin yavaşça söyledigi bu sözün dehşeti* (*opasnost te izjave koju je Nijazi polahko rekao*). U navedenoj genitivnoj vezi upravna komponenta jeste leksema *dehşet* (*opasnost*), dok je atributska komponenta sintagma *Niyazi'nin yavaşça söyledigi bu söz* (*ta izjava koju je Nijazi polahko rekao*). Sintagma *Niyazi'nin yavaşça söyledigi bu söz* (*ta izjava koju je Nijazi polahko rekao*) nastaje u procesu atribucije, i to preoblikom ishodišne rečenice *Niyazi bu sözü yavaşça söyledi* (*Nijazi je polahko rekao tu izjavu*). U sintagmi *Niyazi'nin yavaşça söyledigi bu söz* (*ta izjava koju je Nijazi polahko rekao*) korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste sintagma *bu söz* (*ta izjava*), u kojoj se pokazna zamjenica upotrebljava u atributskoj funkciji. To ukazuje na činjenicu da je u pitanju određen pojam koji pokazna zamjenica određuje (v. Čaušević–Kerovec 2021: 134). Sintagma *bu söz* (*ta izjava*) ima funkciju određenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U sintagmi *Niyazi'nin yavaşça söyledigi bu söz* (*ta izjava koju je Nijazi polahko rekao*) proparticip preuzima funkciju upravnoga člana, prvenstveno zato što korelat kojem je atributska konstrukcija podređena vrši funkciju određenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste glagol *söylemek* (*reći / govoriti*), koji stoji u potvrdnome obliku trećega lica jednine određenoga perfekta, kojim se označava radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti. Stoga funkciju upravnoga člana

proparticipijske atributske konstrukcije preuzima glagol *söylemek* (*reći / govoriti*), na čiji se korijen dodaje proparticipijski nastavak *-Dİk*, kojim se može označavati radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti. Subjekt ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipijsku atributsku konstrukciju jeste vlastita imenica *Niyazi* (*Nijazi*) te funkciju subjekta proparticipijske atributske konstrukcije obavlja navedena vlastita imenica koja stoji u genitivu. S obzirom na to da se u trećem licu jednine navode subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipijsku atributsku konstrukciju, u proparticipijskoj se atributskoj funkciji na proparticipijski nastavak dodaje prisvojni sufiks za treće lice jednine. Prisvojnim sufiksom za treće lice jednine ukazuje se na istovjetnost u kategoriji lica i broja između subjekta i upravnoga člana proparticipijske atributske konstrukcije i subjekta i predikata ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipijsku atributsku konstrukciju.

U prijevodu primjera (1), (2) i (3) kao prijevodni ekvivalenti turskih proparticipijskih atributskih konstrukcija navode se odnosne atributske klauze koje se za osnovnu klauzu vežu odnosnom zamjenicom *koji* (v. Jahić–Halilović–Palić 2000: 441). U svim se primjerima odnosna zamjenica *koji* navodi u akuzativu kojim se označava valencijski odnos korelata i glagola koji ima funkciju predikata odnosne atributske klauze. U turskome se jeziku takav valencijski odnos ne označava padežnim nastavkom bez obzira na to što se zadržava valentnost glagola koji obavlja funkciju predikata ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipijsku atributsku konstrukciju. U prijevodu primjera (3) odnosna zamjenica *koji* navodi se u akuzativu jednine ženskoga roda jer je korelat po kojem se uvodi odnosna atributska klauza imenica ženskoga roda (*izjava*). U prijevodu primjera (1) i (2) odnosna zamjenica *koji* navodi se u akuzativu jednine muškoga roda zato što je korelat po kojem se uvodi odnosna atributska klauza imenica muškoga roda (*Asim, Istanbul*). Primjećuje se da navedena odnosna zamjenica ima dvojaku formu kada se navodi u akuzativu jednine u muškome rodu. U primjeru (2) odnosna zamjenica *koji* u akuzativu jednine ima oblik identičan nominativu jednine jer je podređena korelatu koji je imenica muškoga roda koja se završava suglasnikom i kojom se imenuje nešto neživo (*Istanbul*). S druge strane, u primjeru (1) odnosna zamjenica *koji* u akuzativu jednine ima oblik identičan genitivu jednine, prvenstveno zato što je podređena korelatu koji je imenica muškoga roda koja se završava suglasnikom i kojom se imenuje nešto živo (*Asim*) (v. Bulić 2001: 93; Bašić 2014: 49–51).

Proparticipske atributske konstrukcije čiji je korelat neodređeni objekt ishodišne rečenice

Neodređeni objekt (*belirtisiz nesne*) ne prima padežne nastavke, uvijek stoji u apsolutnome padežu, a apsolutnim se padežom signalizira da je objekt neodređen, nepoznat i nekonkretan pojam. U rečeničnome ustroju savremenoga turskog jezika neodređeni objekt pozicijski je ograničen, smješta se neposredno prije predikata i ne može zauzimati neku drugu poziciju u rečenici (v. Karahan 2004: 1616–1619). Ako korelat kojem je atributska konstrukcija podređena obavlja funkciju neodređenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju, funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije preuzima proparticip. Takvi se primjeri atribucije bilježe i u romanima koji su bili predmet analize.

(4) *Size şimdiye kadar sakladığım bir noktayı söyleyeceğim Yüzbaşı Bey!* (I, 321) = Reći ću Vam jednu stvar koju sam dosad krio, gospodine kapetanu!

(5) *Çocukluğunda dadısından dinlediği bir masalı* –otuz yıldan beri ilk defa– hatırladı. (II, 80) = Sjetio se, prvi put nakon trideset godina, jedne bajke koju je u djetinjstvu slušao od dadilje.

(6) *Aslında bu para Fayrap Efendi'nin verdiği para değil...* (II, 179) = Zapravo, taj novac nije novac koji je gospodin Fayrap dao...

U primjerima (4), (5) i (6) koriste se proparticipske atributske konstrukcije čiji korelat obavlja funkciju neodređenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U primjeru (4) funkciju objekatske sintagme ima sintagma (*benim*) *şimdiye kadar sakladığım bir nokta (jedna stvar koju sam [ja] dosad krio)*, koja u procesu atribucije nastaje preoblikom ishodišne rečenice (*Ben*) *şimdiye kadar bir nokta sakladım ([Ja] sam dosad krio jednu stvar)*. U sintagmi (*benim*) *şimdiye kadar sakladığım bir nokta (jedna stvar koju sam [ja] dosad krio)* korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste sintagma *bir nokta (jedna stvar)*. U sintagmi *bir nokta (jedna stvar)* neodređena zamjenica *bir (neki, jedan)* upotrebljava se u atributskoj funkciji te se njome upućuje na neodređeni i prvi put spomenuti pojam (v. Čaušević–Kerovec 2021: 137). Sintagma *bir nokta (jedna stvar)* vrši funkciju neodređenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Budući da u sintagmi (*benim*) *şimdiye kadar sakladığım bir nokta (jedna stvar koju sam [ja] dosad krio)* korelat kojem je atributska konstrukcija podređena obavlja funkciju neodređenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju, funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije preuzima proparticip. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste glagol *saklamak (sakrivati / sakriti, kriti)*, koji stoji

u potvrdnome obliku prvoga lica jednine određenoga perfekta. Predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju izražava se radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti te funkciju upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije preuzima glagol *saklamak* (*sakrivati / sakriti, kriti*), na čiju se osnovu dodaje proparticipski nastavak *-Dik*, kojim se može označavati radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti. Subjekt ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste lična zamjenica prvoga lica jednine te funkciju subjekta proparticipske atributske konstrukcije ima lična zamjenica prvoga lica jednine. Uočava se da u prvome licu jednine stoje subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju. Stoga se u proparticipskoj atributskoj konstrukciji na proparticipski nastavak dodaje prisvojni sufiks za prvo lice jednine kojim se naznačava da su subjekt i upravni član proparticipske atributske konstrukcije istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju.

U primjeru (5) funkciju objekatske sintagme vrši sintagma (*onun*), *çocukluğunda dadısından dinlediği bir masal* (*jedna bajka koju je [on] u djetinjstvu slušao od dadilje*), koja u procesu atribucije nastaje preoblikom ishodišne rečenice (*O*), *çocukluğunda dadısından bir masal dinliyordu* (*[On] je u djetinjstvu slušao jednu bajku od dadilje*). U sintagmi (*onun*), *çocukluğunda dadısından dinlediği bir masal* (*jedna bajka koju je [on] u djetinjstvu slušao od dadilje*) korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste sintagma *bir masal* (*jedna bajka*), u kojoj se neodređena zamjenica *bir* (*neki, jedan*) koristi u atributskoj funkciji. Uočava se da se i u ovome primjeru neodređenom zamjenicom *bir* (*neki, jedan*) ukazuje na neodređen i prvi put spomenuti pojam. Može se primijetiti da sintagma *bir masal* (*jedna bajka*) obavlja funkciju neodređenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U sintagmi (*onun*), *çocukluğunda dadısından dinlediği bir masal* (*jedna bajka koju je [on] u djetinjstvu slušao od dadilje*) proparticip preuzima funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije jer je atributska konstrukcija podređena korelatu koji vrši funkciju neodređenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste glagol *dinlemek* (*slušati / čuti*), koji se navodi u potvrdnome obliku trećega lica jednine imperfekta na *-yordu*, kojim se iskazuje radnja koja se realizira u neograničenome vremenskom toku prije trenutka govora. To ukazuje na činjenicu da se predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju izražava radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti. Stoga funkciju upravnoga

člana proparticipske atributske konstrukcije ima glagol *dinlemek* (*slušati / čuti*), na čiju se osnovu dodaje proparticipski nastavak *-Dik*, koji u svojoj značenjskoj strukturi pokriva sferu prošlosti. Subjekt ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste lična zamjenica trećega lica jednine te funkciju subjekta proparticipske atributske konstrukcije preuzima lična zamjenica trećega lica jednine. S obzirom na to da se u trećem licu jednine navode subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju, u proparticipskoj se atributskoj konstrukciji na proparticipski nastavak dodaje prisvojni sufiks za treće lice jednine. Na taj se način označava da su subjekt i upravni član proparticipske atributske konstrukcije istoznačni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju.

U primjeru (6) funkciju predikatske sintagme obavlja sintagma *Fayrap Efendi'nin verdiği para* (*novac koji je gospodin Fayrap dao*), koja u procesu atribucije nastaje preoblikom ishodišne rečenice *Fayrap Efendi para verdi* (*Gospodin Fayrap dao je novac*). U okviru sintagme *Fayrap Efendi'nin verdiği para* (*novac koji je gospodin Fayrap dao*) korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste leksema *para* (*novac*), kojom se označava neodređena količina. Može se vidjeti da leksema *para* (*novac*) vrši funkciju neodređenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Budući da u sintagami *Fayrap Efendi'nin verdiği para* (*novac koji je gospodin Fayrap dao*) korelat kojem je atributska konstrukcija podređena ima funkciju neodređenoga objekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju, funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije preuzima proparticip. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste glagol *vermek* (*davati / dati*), koji stoji u potvrdnome obliku trećega lica jednine određenoga perfekta. To pokazuje da se predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju označava radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti. Stoga funkciju upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije preuzima glagol *vermek* (*davati / dati*), na čiji se korijen dodaje proparticipski sufiks *-Dik*, koji se povezuje sa sferom prošlosti. Sintagma *Fayrap Efendi* (*gospodin Fayrap*) ima funkciju subjekatske sintagme ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju te funkciju subjekta proparticipske atributske konstrukcije vrši sintagma *Fayrap Efendi* (*gospodin Fayrap*), koja se navodi u genitivu. Primjećuje se da u trećem licu jednine stoje subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju. Zato se u proparticipskoj atributskoj konstrukciji na proparticipski

nastavak dodaje prisvojni sufiks za treće lice jednine. Na taj se načina naznačava da su subjekt i upravni član proparticipske atributske konstrukcije istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju.

U prijevodu primjera (4), (5) i (6) kao prijevodni ekvivalenti turskih proparticipskih atributskih konstrukcija navode se odnosne atributske klauze koje se za osnovnu klauzu vežu odnosnom zamjenicom *koji*. U svim se primjerima odnosna zamjenica *koji* navodi u akuzativu kojim se označava valencijski odnos korelata i glagola koji ima funkciju predikata odnosne atributske klauze. U prijevodu primjera (4) i (5) odnosna zamjenica *koji* navodi se u akuzativu jednine ženskoga roda jer je korelat po kojem se uvodi odnosna atributska klauza imenica ženskoga roda (*stvar, bajka*). U prijevodu primjera (6) odnosna zamjenica *koji* navodi se u akuzativu jednine muškoga roda zato što je korelat po kojem se uvodi odnosna atributska klauza imenica muškoga roda (*novac*). Može se vidjeti da u primjeru (6) odnosna zamjenica *koji* u akuzativu jednine ima oblik identičan nominativu jednine zato što je podređena korelatu koji je imenica muškoga roda koja se završava suglasnikom i kojom se imenuje nešto neživo (*novac*).

Proparticipske atributske konstrukcije čiji je korelat adverbijalna odredba mjesta ishodišne rečenice

U rečeničnome ustroju savremenoga turskog jezika adverbijalna odredba mjesta (*yer tamlayıcısı*) jeste rečenični član kojim se ukazuje na mjesto i prostor s kojim se povezuje radnja koja se označava predikatom. Adverbijalna odredba mjesta ima na sebi padežni nastavak za dativ, lokativ ili ablativ, a tim se padežima signalizira da je u pitanju prostor za koji se veže radnja koja se imenuje predikatom (v. Paşacıoğlu 1987: 103; Olgun 1996: 111; Bozkurt 2000: 294; Gülensoy 2000: 435). Ako korelat kojem je atributska konstrukcija podređena ima funkciju adverbijalne odredbe mjesta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju, funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije preuzima proparticip. Takvi se primjeri atribucije evidentiraju i u romanima Kemala Tahira.

(7) *Şimdi, gittiği yerde de bir sürü yalan söyleyecek.* (I, 279) = (7.a) Sada će reći mnoštvo laži i u mjestu kamo je otišao. / (7.b) Sada će reći mnoštvo laži i u mjestu u koje je otišao.

(8) *Nermin doktor Lütü Bey'in kalktığı koltuğa oturdu.* (III, 236) = (8.a) Nermina je sjela u fotelju odakle je doktor Lütü ustao. / (8.b) Nermina je sjela u fotelju iz koje je doktor Lütü ustao.

(9) *Çalışacağı odayı gösterdi.* (I, 11) = (9.a) Pokazao mu je kancelariju gdje će raditi. / (9.b) Pokazao mu je kancelariju u kojoj će raditi.

U primjerima (7), (8) i (9) upotrebljavaju se proparticipske atributske konstrukcije čiji korelat obavlja funkciju adverbijalne odredbe mjesta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U primjeru (7) funkciju adverbijalne odredbe mjesta vrši sintagma *(onun) gittiği yer (mjesto kamo je [on] otišao / mjesto u koje je [on] otišao)*, koja u procesu atribucije nastaje preoblikom ishodišne rečenice (O), *yere gitti ([On] je otišao u mjesto)*. U okviru sintagme *(onun) gittiği yer (mjesto kamo je [on] otišao / mjesto u koje je [on] otišao)* korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste leksema *yer (mjesto)*. Može se vidjeti da leksema *yer (mjesto)* obavlja funkciju adverbijalne odredbe mjesta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U sintagmi *(onun) gittiği yer (mjesto kamo je [on] otišao / mjesto u koje je [on] otišao)* proparticip preuzima funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije zato što je atributska konstrukcija podređena korelatu koji vrši funkciju adverbijalne odredbe mjesta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Funkciju predikata ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju ima glagol *gitmek (odlaziti / otići, ići)*, koji se navodi u potvrdnome obliku trećega lica jednine određenoga perfekta. Predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju označava se radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti te funkciju upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije preuzima glagol *gitmek (odlaziti / otići, ići)*, na čiji se korijen dodaje proparticipski sufiks *-Dik*, kojim se pokriva sfera prošlosti. Funkciju subjekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju vrši lična zamjenica trećega lica jednine koja preuzima i funkciju subjekta proparticipske atributske konstrukcije. Uočava se da se u trećem licu jednine navode subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju, zbog čega se u proparticipskoj atributskoj konstrukciji na proparticipski nastavak dodaje prisvojni sufiks za treće lice jednine. Prisvojnim sufiksom za treće lice jednine označava se da su subjekt i upravni član proparticipske atributske konstrukcije istoznačni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju.

U primjeru (8) funkciju adverbijalne odredbe mjesta vrši sintagma *doktor Lütü Bey'in kalktığı koltuk (fotelja odakle je doktor Lütü ustao / fotelja iz koje je doktor Lütü ustao)*, koja u procesu atribucije nastaje preoblikom ishodišne rečenice *Doktor Lütü Bey koltuktan kalktı (Doktor Lütü ustao je iz fotelje)*. U sintagmi *doktor Lütü Bey'in kalktığı koltuk (fotelja odakle je doktor Lütü ustao / fotelja iz koje je doktor Lütü ustao)* korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste leksema *koltuk (fotelja)*, koja ima funkciju adverbijalne odredbe

mjesta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Budući da u sintagmi *doktor Lütü Bey'in kalktıgı koltuk (fotelja odakle je doktor Lütü ustao / fotelja iz koje je doktor Lütü ustao)* korelat kojem je atributska konstrukcija podređena obavlja funkciju adverbijalne odredbe mjesta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju, funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije preuzima particip. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju jeste glagol *kalkmak (ustajati / ustati)*, koji stoji u potvrdnome obliku trećega lica jednine određenoga perfekta. To ukazuje na činjenicu da se predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju izražava radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti. Stoga funkciju upravnoga člana participijske atributske konstrukcije preuzima glagol *kalkmak (ustajati / ustati)*, na čiji se korijen dodaje participijski sufiks *-DIk*, koji pokriva sferu prošlosti. Sintagma *doktor Lütü Bey ([gospodin] doktor Lütü)* ima funkciju subjekatske sintagme ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju. Zato funkciju subjekta participijske atributske konstrukcije vrši sintagma *doktor Lütü Bey ([gospodin] doktor Lütü)*, koja se navodi u genitivu. S obzirom na to da se u trećem licu jednine navode subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju, u participijskoj se atributskoj konstrukciji na participijski nastavak dodaje prisvojni sufiks za treće lice jednine. Na taj se način naznačava da su subjekt i upravni član participijske atributske konstrukcije istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju.

U primjeru (9) funkciju objekatske sintagme ima sintagma *(onun) çalışacağı oda (kancelarija gdje će [on] raditi / kancelarija u kojoj će [on] raditi)*, koja u procesu atribucije nastaje preoblikom ishodišne rečenice *(O), odada çalışacak ([On] će raditi u kancelariji)*. U okviru sintagme *(onun) çalışacağı oda (kancelarija gdje će [on] raditi / kancelarija u kojoj će [on] raditi)* korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste leksema *oda (soba, kancelarija)*. Može se primijetiti da leksema *oda (soba, kancelarija)* obavlja funkciju adverbijalne odredbe mjesta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U sintagmi *(onun) çalışacağı oda (kancelarija gdje će [on] raditi / kancelarija u kojoj će [on] raditi)* particip preuzima funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije, prvenstveno zato što je atributska konstrukcija podređena korelatu koji vrši funkciju adverbijalne odredbe mjesta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije

preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste glagol *çalışmak* (*raditi / uraditi, truditi se*), koji stoji u potvrdnome obliku trećega lica jednine futura na -AcAk, kojim se označava kategorijalna budućnost. Predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju iskazuje se radnja koja se povezuje sa sferom budućnosti te funkciju upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije preuzima glagol *çalışmak* (*raditi / uraditi, truditi se*), na čiji se korijen dodaje proparticipski nastavak -AcAk, koji u svojoj značenjskoj strukturi pokriva sferu budućnosti. Subjekt ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste lična zamjenica trećega lica jednine koja preuzima i funkciju subjekta proparticipske atributske konstrukcije. Može se vidjeti da u trećem licu jednine stoje subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju. Stoga se u proparticipskoj atributskoj konstrukciji na proparticipski nastavak dodaje prisvojni sufiks za treće lice jednine kojim se pokazuje da su subjekt i upravni član proparticipske atributske konstrukcije istoznačni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju.

U prijevodu primjera (7), (8) i (9) navode se dvije opcije. U primjerima (7.a), (8.a) i (9.a) kao prijevodni ekvivalenti turskih proparticipskih atributskih konstrukcija navode se odnosne atributske klauze koje se za osnovnu klauzu vežu mjesnim vezničkim priložima *kamo* (7.a), *odakle* (8.a) i *gdje* (9.a). U gramatičkoj strukturi bosanskoga jezika odnosne atributske klauze mogu se vezati za osnovnu klauzu mjesnim vezničkim priložima kada funkciju korelata po kojem se odnosna atributska klauza uvodi u rečenicu ima imenica kojom se označava mjesto. Uočava se da u primjerima (7.a), (8.a) i (9.a) funkciju korelata po kojem se odnosne atributske klauze uvode u rečenicu imaju imenice kojima se označava mjesto (*mjesto, fotelja, kancelarija*). U primjerima (7.b), (8.b) i (9.b) kao prijevodni ekvivalenti turskih proparticipskih atributskih konstrukcija navode se odnosne atributske klauze koje se za osnovnu klauzu vežu odnosnom zamjenicom *koji*. Dakle, u primjerima (7.b), (8.b) i (9.b) odnosna zamjenica *koji* zamjenjuje mjesne vezničke priloge *kamo, odakle i gdje*, kojima se odnosne atributske klauze vežu za osnovnu klauzu u primjerima (7.a), (8.a) i (9.a). Na taj se način ukazuje na činjenicu da je u primjerima (7.a), (8.a) i (9.a) riječ o atributskim, a ne o mjesnim klauzama (v. Jahić–Halilović–Palić 2000: 443).

Proparticipske atributske konstrukcije čiji je korelat adverbijalna odredba vremena ishodišne rečenice

U rečeničnome ustroju savremenoga turskog jezika adverbijalna odredba vremena (*zaman zarfı*) jeste rečenični član kojim se ukazuje na vrijeme za koje se veže radnja koja se označava predikatom (v. Turan 1998: 303). Ako korelat kojem je atributska konstrukcija podređena vrši funkciju adverbijalne odredbe vremena ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju, funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije preuzima proparticip. Takvi se primjeri atribucije bilježe i u romanima koji su bili predmet analize.

(10) *Sizi ilk gördüğüm günden beri uyku girmiyor gözüme...* (III, 199) = (10.a) San mi nikako ne ide na oči *od dana kada sam vas prvi put vidio...* / (10.b) San mi nikako ne ide na oči *od dana u kojem sam vas prvi put vidio...*

(11) *Mahkeme-i Kübra'yı okuyup ağladığım geceyi hatırladım.* (II, 278) = (11.a) Sjetio sam se *noći kada sam plakao čitajući Veliki kijametski sud.* / (11.b) Sjetio sam se *noći u kojoj sam plakao čitajući Veliki kijametski sud.*

(12) *Fazla çalıştıkları saatler için para kabul edildi.* (I, 38) = (12.a) Prihvaćen je novac *za sate kada su prekomjerno radili.* / (12.b) Prihvaćen je novac *za sate u kojima su prekomjerno radili.*

U primjerima (10), (11) i (12) koriste se proparticipske atributske konstrukcije čiji korelat vrši funkciju adverbijalne odredbe vremena ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U primjeru (10) funkciju adverbijalne odredbe obavlja postpozicijska skupina (*benim*) *sizi ilk gördüğüm günden beri (od dana kada sam vas [ja] prvi put vidio / od dana u kojem sam vas [ja] prvi put vidio)*. U navedenoj postpozicijskoj skupini postpozicijska komponenta jeste postpozicija *beri*, kojom se označava vremenski odnos i koja je značenjski bliska bosanskome prijedlogu *od* (v. Čaušević 1996: 412), dok je leksičko jezgro sintagma (*benim*) *sizi ilk gördüğüm gün (dan kada sam vas [ja] prvi put vidio / dan u kojem sam vas [ja] prvi put vidio)*. Sintagma (*benim*) *sizi ilk gördüğüm gün (dan kada sam vas [ja] prvi put vidio / dan u kojem sam vas [ja] prvi put vidio)* nastaje u procesu atribucije, i to preoblikom ishodišne rečenice (*Ben*) (*o*) *gün sizi ilk gördüm ([Ja] sam vas prvi put vidio [tog] dana)*. U okviru sintagme (*benim*) *sizi ilk gördüğüm gün (dan kada sam vas [ja] prvi put vidio / dan u kojem sam vas [ja] prvi put vidio)* korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste leksema *gün (dan)*. Primjećuje se da leksema *gün (dan)* ima funkciju adverbijalne odredbe vremena ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U sintagmi (*benim*) *sizi ilk gördüğüm gün (dan kada sam vas [ja] prvi put vidio / dan u kojem sam vas [ja] prvi put vidio)* proparticip preuzima funkciju upravnoga člana atributske

konstrukcije zato što je atributska konstrukcija podređena korelatu koji vrši funkciju adverbijalne odredbe vremena ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju jeste glagol *görmek* (*vidjeti, primjećivati / primijetiti, uočavati / uočiti*), koji se navodi u potvrdnome obliku prvoga lica jednine određenoga perfekta. S obzirom na to da se predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju izražava radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti, funkciju upravnoga člana participijske atributske konstrukcije preuzima glagol *görmek* (*vidjeti, primjećivati / primijetiti, uočavati / uočiti*), na čiji se korijen dodaje participijski sufiks *-Dik*, koji pokriva sferu prošlosti. Budući da lična zamjenica prvoga lica jednine obavlja funkciju subjekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju, lična zamjenica prvoga lica jednine preuzima i funkciju subjekta participijske atributske konstrukcije. Uočava se da se u prvome licu jednine navode subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju. Stoga se u participijskoj atributskoj konstrukciji prisvojni sufiks za prvo lice jednine dodaje na participijski nastavak. Na taj se način naznačava da su subjekt i upravni član participijske atributske konstrukcije istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju.

U primjeru (11) funkciju objekatske sintagme ima sintagma (*benim*) *Mahkeme-i Kübra'yi okuyup ağıladıgım gece* (*noć kada sam [ja] plakao čitajući Veliki kijametski sud / noć u kojoj sam [ja] plakao čitajući Veliki kijametski sud*), koja u procesu atribucije nastaje preoblikom ishodišne rečenice (*Ben*) (*o*) *gece Mahkeme-i Kübra'yi okuyup ağılyordum* (*[Ja] sam [te] noći plakao čitajući Veliki kijametski sud*). U sintagmi (*benim*) *Mahkeme-i Kübra'yi okuyup ağıladıgım gece* (*noć kada sam [ja] plakao čitajući Veliki kijametski sud / noć u kojoj sam [ja] plakao čitajući Veliki kijametski sud*) korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste leksema *gece* (*noć*), koja vrši funkciju adverbijalne odredbe vremena ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U okviru sintagme (*benim*) *Mahkeme-i Kübra'yi okuyup ağıladıgım gece* (*noć kada sam [ja] plakao čitajući Veliki kijametski sud / noć u kojoj sam [ja] plakao čitajući Veliki kijametski sud*) participij preuzima funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije jer je atributska konstrukcija podređena korelatu koji obavlja funkciju adverbijalne odredbe vremena ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju jeste glagol *ağlamak*

(*plakati / zaplakati*), koji stoji u potvrdnome obliku prvoga lica jednine imperfekta na -yordu, kojim se označava radnja koja se realizirala u neograničenome vremenskom toku prije trenutka govora. Predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju iskazuje se radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti te funkciju upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije preuzima glagol *ağlamak* (*plakati / zaplakati*), na čiji se korijen dodaje proparticipski nastavak -*Dik*, koji u okviru svoje značenjske strukture obuhvata sferu prošlosti. Subjekt ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste lična zamjenica prvoga lica jednine koja preuzima i funkciju subjekta proparticipske atributske konstrukcije. Može se vidjeti da u prvome licu jednine stoje subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju. Stoga se u proparticipskoj atributskoj konstrukciji prisvojni sufiks za prvo lice jednine dodaje na proparticipski sufiks. Prisvojnim sufiksom za prvo lice jednine ukazuje se na istovjetnost u kategoriji lica i broja između subjekta i upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije i subjekta i predikata ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju.

U primjeru (12) funkciju adverbijalne odredbe obavlja postpozicijska skupina (*onların*) *fazla çalıştıkları saatler için* (za sate kada su [oni] prekomjerno radili / za sate u kojima su [oni] prekomjerno radili). U navedenoj postpozicijskoj skupini postpozicijska komponenta jeste postpozicija *için*, kojom se označava odnos namjere, namjene ili cilja i koja je značenjski bliska bosanskim prijedlozima *za* i *radi* (v. Ediskun 1999: 295–296; Solak–Bašić 2021: 434), dok je leksičko jezgro sintagma (*onların*) *fazla çalıştıkları saatler* (*sati kada su [oni] prekomjerno radili / sati u kojima su [oni] prekomjerno radili*). Sintagma (*onların*) *fazla çalıştıkları saatler* (*sati kada su [oni] prekomjerno radili / sati u kojima su [oni] prekomjerno radili*) oblikuje se u procesu atribucije, i to preoblikom ishodišne rečenice (*Onlar*) (*bu*) *saatler fazla çalıştılar* ([*Oni*] *su u [tim] satima radili prekomjerno*). U sintagmi (*onların*) *fazla çalıştıkları saatler* (*sati kada su [oni] prekomjerno radili / sati u kojima su [oni] prekomjerno radili*) korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste leksema *saat* (*sat*), koja se navodi u množini. Može se primijetiti da leksema *saat* (*sat*) ima funkciju adverbijalne odredbe vremena ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U sintagmi (*onların*) *fazla çalıştıkları saatler* (*sati kada su [oni] prekomjerno radili / sati u kojima su [oni] prekomjerno radili*) proparticip preuzima funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije, prvenstveno zato što je atributska konstrukcija podređena korelatu koji vrši funkciju adverbijalne odredbe vremena ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije

preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju jeste glagol *çalışmak* (*raditi / uraditi, truditi se*), koji stoji u potvrdnome obliku trećega lica množine određenoga perfekta. Budući da se predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju označava radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti, funkciju upravnoga člana participijske atributske konstrukcije preuzima glagol *çalışmak* (*raditi / uraditi, truditi se*), na čiji se korijen dodaje participijski sufiks *-DIk*, koji pokriva sferu prošlosti. Funkciju subjekta ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju obavlja lična zamjenica trećega lica množine koja preuzima i funkciju subjekta participijske atributske konstrukcije. S obzirom na to da u trećem licu množine stoje subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju, u participijskoj se atributskoj konstrukciji na participijski nastavak dodaje privojni sufiks za treće lice množine. Prisvojnim sufiksom za treće lice množine naznačava se da su subjekt i upravni član participijske atributske konstrukcije istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u participijsku atributsku konstrukciju.

U prijevodu primjera (10), (11) i (12) navode se dvije opcije. U primjerima (10.a), (11.a) i (12.a) kao prijevodni ekvivalenti turskih participijskih atributskih konstrukcija navode se odnosne atributske klauze koje se za osnovnu klauzu vežu vremenskim vezničkim prilogom *kada*. U gramatičkoj strukturi bosanskoga jezika odnosne atributske klauze mogu se vezati za osnovnu klauzu vremenskim vezničkim prilogom *kada* u situacijama u kojima funkciju korelata po kojem se odnosna atributska klauza uvodi u rečenicu ima leksema kojom se označava vrijeme. Može se primijetiti da u primjerima (10.a), (11.a) i (12.a) funkciju korelata po kojem se odnosne atributske klauze uvode u rečenicu imaju lekseme kojima se označava vrijeme (*dan, noć, sat*). U primjerima (10.b), (11.b) i (12.b) kao prijevodni ekvivalenti turskih participijskih atributskih konstrukcija navode se odnosne atributske klauze koje se za osnovnu klauzu vežu odnosnom zamjenicom *koji*. Dakle, u primjerima (10.b), (11.b) i (12.b) odnosna zamjenica *koji* zamjenjuje vremenski veznički prilog *kada*, kojim se odnosne atributske klauze vežu za osnovnu klauzu u primjerima (10.a), (11.a) i (12.a). Na taj se način ukazuje na činjenicu da je u primjerima (10.a), (11.a) i (12.a) riječ o atributskim, a ne o vremenskim klauzama.

Proparticipske atributske konstrukcije čiji je korelat adverbijalna odredba sredstva ishodišne rečenice

Adverbijalna odredba sredstva (*vasıta zarfı*) jeste rečenični član kojim se označava oružje ili sredstvo kojim se realizira radnja koja se obilježava predikatom (v. İpek 2008: 66). Ako korelat kojem je atributska konstrukcija podređena obavlja funkciju adverbijalne odredbe sredstva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju, funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije preuzima proparticip. Takvi se primjeri atribucije evidentiraju i u romanima Kemala Tahira.

(13) İşte o zaman bu İbrahim *dükkanda kömür tarttığı kantarın* sırtığını kapıp uğramaz mı? (II, 116) = Pa zar u takvoj situaciji taj Ibrahim neće zgrabiti motku s *vage* *kojom* *vaga* *ugalj* *u radnji*?

(14) Biraz daldı *bir şeyler hesapladığı gözlerinin* büsbütün kayıp şaşılmasından belliydi. (II, 139) = Malo se zamislio, to je bilo očito jer su mu potpuno odlutale i izobličile se *oči* *kojima* *je računao nešto*.

U primjerima (13) i (14) upotrebljavaju se proparticipske atributske konstrukcije čiji korelat vrši funkciju adverbijalne odredbe sredstva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U primjeru (13) funkciju objekatske sintagme vrši genitivna veza (*onun*) *dükkanda kömür tarttığı kantarın* *sırtığı* (*motka* *vage* *kojom* [*on*] *vaga* *ugalj* *u radnji*). U toj genitivnoj vezi upravna komponenta jeste leksema *sırtık* (*štap*, *motka*), dok je atributska komponenta sintagma (*onun*) *dükkanda kömür tarttığı kantar* (*vaga* *kojom* [*on*] *vaga* *ugalj* *u radnji*). Sintagma (*onun*) *dükkanda kömür tarttığı kantar* (*vaga* *kojom* [*on*] *vaga* *ugalj* *u radnji*) nastaje u procesu atribucije, i to preoblikom ishodišne rečenice (*O*), *dükkanda kantarla kömür tartıyor* ([*On*] *vaga* *ugalj* *vagom* *u radnji*). U sintagmi (*onun*) *dükkanda kömür tarttığı kantar* (*vaga* *kojom* [*on*] *vaga* *ugalj* *u radnji*) korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste leksema *kantar* (*vaga*). Može se vidjeti da leksema *kantar* (*vaga*) obavlja funkciju adverbijalne odredbe sredstva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Budući da u sintagmi (*onun*) *dükkanda kömür tarttığı kantar* (*vaga* *kojom* [*on*] *vaga* *ugalj* *u radnji*) korelat kojem je atributska konstrukcija podređena ima funkciju adverbijalne odredbe sredstva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju, funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije preuzima proparticip. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste glagol *tartmak* (*mjeriti* / *izmjeriti*, *vagati* / *izvagati*), koji se navodi u potvrdnome obliku trećega lica jednine prezenta na *-yor*. Predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku

atributsku konstrukciju iskazuje se radnja koja se realizira u sadašnjem vremenu te funkciju upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije preuzima glagol *tartmak* (*mjeriti / izmjeriti, vagati / izvagati*), na čiju se osnovu dodaje proparticipski sufiks *-Dik*, kojim se može označavati radnja koja se realizira u sadašnjem vremenu. Subjekt ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste lična zamjenica trećega lica jednine te funkciju subjekta proparticipske atributske konstrukcije preuzima lična zamjenica trećega lica jednine. Subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju navode se u trećem licu jednine. Stoga se u proparticipskoj atributskoj konstrukciji na proparticipski nastavak dodaje prisvojni sufiks za treće lice jednine kojim se naznačava da su subjekt i upravni član proparticipske atributske konstrukcije istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju.

U primjeru (14) koristi se sintagma (*onun*) *bir şeyler hesapladığı gözleri* (*njegove oči kojima je [on] računao nešto*), koja u procesu atribucije nastaje preoblikom ishodišne rečenice (O), *gözleriyle bir şeyler hesaplıyordu* (*[On] je računao nešto svojim očima*). U sintagmi (*onun*) *bir şeyler hesapladığı gözleri* (*njegove oči kojima je [on] računao nešto*) korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste leksema *gözleri* (*njegove oči*), koja obavlja funkciju adverbijalne odredbe sredstva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U sintagmi (*onun*) *bir şeyler hesapladığı gözleri* (*njegove oči kojima je [on] računao nešto*) proparticip preuzima funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije jer je atributska konstrukcija podređena korelatu koji ima funkciju adverbijalne odredbe sredstva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste glagol *hesaplamak* (*računati / izračunati*), koji stoji u potvrdnome obliku trećega lica jednine imperfekta na *-yordu*, kojim se označava radnja koja se realizirala u neograničenome vremenskom toku prije trenutka govora. Predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju izražava se radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti te funkciju upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije preuzima glagol *hesaplamak* (*računati / izračunati*), na čiju se osnovu dodaje proparticipski sufiks *-Dik*, koji u svojoj značenjskoj strukturi pokriva sferu prošlosti. Subjekt ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste lična zamjenica trećega lica jednine koja preuzima i funkciju subjekta proparticipske atributske konstrukcije. Uočava se da u trećem licu jednine stoje subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku

konstrukciju. Stoga se u proparticipskoj atributskoj konstrukciji prisvojni sufiks za treće lice jednine dodaje na proparticipski nastavak. Prisvojnim sufiksom za treće lice jednine označava se istoznačnost u kategoriji lica i broja između subjekta i upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije i subjekta i predikata ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju.

U prijevodu primjera (13) i (14) kao prijevodni ekvivalenti turskih proparticipskih atributskih konstrukcija navode se odnosne atributske klauze koje se za osnovnu klauzu vežu odnosnom zamjenicom *koji*. U oba se primjera odnosna zamjenica *koji* navodi u instrumentalu kojim se označava valencijski odnos korelata i glagola koji ima funkciju predikata odnosne atributske klauze. U primjeru (13) odnosna zamjenica *koji* navodi se u instrumentalu jednine ženskoga roda zato što funkciju korelata po kojem se odnosna atributska klauza uvodi u rečenicu ima imenica ženskoga roda (*vaga*). U primjeru (14) odnosna zamjenica *koji* navodi se u instrumentalu množine srednjega roda, prvenstveno zato što funkciju koralata po kojem se odnosna atributska klauza uvodi u rečenicu ima imenica srednjega roda (*oko*).

Proparticipske atributske konstrukcije čiji je korelat adverbijalna odredba društva ishodišne rečenice

Adverbijalna odredba društva (*birliktelik zarfi*) označava pojam u čijoj se zajednici realizira radnja koja se obilježava predikatom (v. Çağatay 1943: 94–97). Ako korelat kojem je atributska konstrukcija podređena ima funkciju adverbijalne odredbe društva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju, funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije preuzima proparticip. Takvi se primjeri atribucije bilježe i u romanima koji su bili predmet analize.

(15) *Belge verirken beraber yakalandığınız bir adamı nasıl tanımazsınız?* (I, 299) = Kako ne poznajete čovjeka s kojim ste zajedno uhvaćeni dok ste predavali dokument?

(16) Böylece Kamil Bey, *karısı Nermin'in kendisinden ayrılınca evlendiği adamın* yüzünü ilk defa görmüş oldu. (III, 231) = Tako je gospodin Kamil prvi put vidio lice čovjeka s kojim je njegova supruga Nermina stupila u brak nakon što ga je napustila.

U primjerima (15) i (16) koriste se proparticipske atributske konstrukcije čiji korelat vrši funkciju adverbijalne odredbe društva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U primjeru (15) funkciju objekatske sintagme obavlja sintagma (*sizin*) *belge verirken beraber yakalandığınız bir adam* ([*jedan*] čovjek s kojim ste [*vi*] zajedno uhvaćeni dok ste predavali dokument), koja u procesu atribucije nastaje preoblikom ishodišne rečenice (*Siz*) *bir adamla beraber belge verirken yakalandınız* ([*Vi*] ste

uhvaćeni zajedno s [jednim] čovjekom dok ste predavali dokument). U okviru sintagme (*sizin belge verirken beraber yakalandığınız bir adam ([jedan] čovjek s kojim ste [vi] zajedno uhvaćeni dok ste predavali dokument)*) korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste sintagma *bir adam (jedan čovjek, neki čovjek)*, koja vrši funkciju adverbijalne odredbe društva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju.

U sintagmi (*sizin belge verirken beraber yakalandığınız bir adam ([jedan] čovjek s kojim ste [vi] zajedno uhvaćeni dok ste predavali dokument)*) proparticip preuzima funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije zato što je atributska konstrukcija podređena korelatu koji ima funkciju adverbijalne odredbe društva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste glagol *yakalanmak (hvatati se / uhvatiti se, biti hvatan / biti uhvaćen)*, koji se navodi u potvrdnome obliku drugoga lica množine određenoga perfekta. S obzirom na to da se predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju iskazuje radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti, funkciju upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije preuzima glagol *yakalanmak (hvatati se / uhvatiti se, biti hvatan / biti uhvaćen)*, na čiju se osnovu dodaje proparticipski sufiks *-DIk*, koji u okviru svoje značenjske strukture pokriva sferu prošlosti. Subjekt ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste lična zamjenica drugoga lica množine te funkciju subjekta proparticipske atributske konstrukcije preuzima lična zamjenica drugoga lica množine. Budući da se u drugome licu množine navode subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju, u proparticipskoj se atributskoj konstrukciji na proparticipski nastavak dodaje prisvojni sufiks za drugo lice množine. Na taj se način naznačava da su subjekt i upravni član proparticipske atributske konstrukcije istovjetni u kategoriji lica i broja sa subjektom i predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju.

U primjeru (16) funkciju objekatske sintagme ima prva genitivna veza *karısı Nermin'in kendisinden ayrılınca evlendiği adamın yüzü (lice čovjeka s kojim je njegova supruga Nermina stupila u brak nakon što ga je napustila)*. U navedenoj prvoj genitivnoj upravna komponenta jeste leksema *yüz (lice)*, dok je atributska komponenta sintagma *karısı Nermin'in kendisinden ayrılınca evlendiği adam (čovjek s kojim je njegova supruga Nermina stupila u brak nakon što ga je napustila)*. Sintagma *karısı Nermin'in kendisinden ayrılınca evlendiği adam (čovjek s kojim je njegova supruga Nermina stupila u brak nakon što ga je napustila)* oblikuje se u procesu atribucije, i to preoblikom ishodišne rečenice *Karısı Nermin kendisinden ayrılınca (bu)*

adamla evlendi (Kada ga je napustila, njegova supruga Nermina stupila je u brak s [tim] čovjekom). U sintagmi *karısı Nermin'in kendisinden ayrılınca evlendiği adam (čovjek s kojim je njegova supruga Nermina stupila u brak nakon što ga je napustila)* korelat kojem je atributska konstrukcija podređena jeste leksema *adam (čovjek)*. Primjećuje se da leksema *adam (čovjek)* vrši funkciju adverbijalne odredbe društva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. U sintagmi *karısı Nermin'in kendisinden ayrılınca evlendiği adam (čovjek s kojim je njegova supruga Nermina stupila u brak nakon što ga je napustila)* proparticip preuzima funkciju upravnoga člana atributske konstrukcije zato što je atributska konstrukcija podređena korelatu koji obavlja funkciju adverbijalne odredbe društva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju jeste glagol *evlenmek (vjenčavati se / vjenčati se, oženiti se, udati se, stupati / stupiti u brak)*, koji stoji u potvrdnome obliku trećega lica jednine određenoga perfekta. Predikatom ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju izražava se radnja koja se povezuje sa sferom prošlosti te funkciju upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije preuzima glagol *evlenmek (vjenčavati se / vjenčati se, oženiti se, udati se, stupati / stupiti u brak)*, na čiju se osnovu dodaje proparticipski nastavak *-DIk*, koji pokriva sferu prošlosti. Funkciju subjekatske sintagme ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju vrši sintagma *karısı Nermin (njegova supruga Nermina)*, koja je referencijalna i određena jer sadrži vlastitu imenicu. Stoga funkciju subjekta proparticipske atributske konstrukcije preuzima sintagma *karısı Nermin (njegova supruga Nermina)*, koja se navodi u genitivu. Uočava se da u trećem licu jednine stoje subjekt i predikat ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju. Zato se u proparticipskoj atributskoj konstrukciji na proparticipski nastavak dodaje prisvojni sufiks za treće lice jednine. Prisvojnim sufiksom za treće lice jednine ukazuje se na istovjetnost u kategoriji lica i broja između subjekta i upravnoga člana proparticipske atributske konstrukcije i subjekta i predikata ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju.

U prijevodu primjera (15) i (16) kao prijevodni ekvivalenti turskih proparticipskih atributskih konstrukcija navode se odnosne atributske klauze koje se za osnovnu klauzu vežu odnosnom zamjenicom *koji*. U oba se primjera odnosna zamjenica *koji* navodi u instrumentalu jednine muškoga roda jer imenica muškoga roda (*čovjek*) ima funkciju korelata po kojem se odnosna atributska klauza uvodi u rečenicu. Instrumentalom jednine označava se valencijski

odnos korelata i glagola koji ima funkciju predikata odnosno atributske klauze. U turskome se jeziku takav valencijski odnos ne označava padežnim nastavkom uprkos tome što se zadržava valentnost glagola koji obavlja funkciju predikata ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju.

Zaključak

U radu su analizirane gramatičke i značenjske osobitosti proparticipskih atributskih konstrukcija u turskome jeziku. Analiza se zasnivala na konkretnim kontekstualnim primjerima iz romanâ Kemala Tahira pod naslovom *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* i *Yol Ayrımı*. Analiza konkretnih primjera iz romanâ Kemala Tahira ukazala je na činjenicu da proparticip na *-Dik* u okviru svoje značenjske strukture pokriva sferu sadašnjosti i prošlosti, dok proparticip na *-AcAk* pokriva sferu budućnosti. U analizi se moglo vidjeti da proparticipi na *-Dik* i *-AcAk* preuzimaju funkciju upravnoga člana atributskih konstrukcija koje su podređene korelatu koji vrši funkciju određenoga objekta, neodređenoga objekta, adverbijalne odredbe mjesta, adverbijalne odredbe vremena, adverbijalne odredbe sredstva ili pak adverbijalne odredbe društva ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u atributsku konstrukciju. Kada se govori o značenjski bliskim sintaksičkim konstrukcijama u bosanskome jeziku, kontrastivna analiza pokazala je da su bosanske odnosno atributske klauze koje se za osnovnu klauzu vežu odnosnom zamjenicom *koji* značenjski bliske turskim proparticipskim atributskim konstrukcijama. U analizi se moglo primijetiti da se odnosna zamjenica *koji* slaže u rodu, broju i padežu s korelatom po kojem se odnosna atributska klauza uvodi u rečenicu te da se na taj način označava valencijski odnos korelata i glagola koji ima funkciju predikata odnosno atributske klauze. Moglo se uočiti da se u turskome jeziku takav valencijski odnos ne označava padežnim nastavkom bez obzira na to što se zadržava valentnost glagola koji obavlja funkciju predikata ishodišne rečenice koja se u procesu atribucije preoblikuje u proparticipsku atributsku konstrukciju. Kontrastivna analiza ukazala je na činjenicu da su i bosanske odnosno atributske klauze koje se za osnovnu klauzu vežu mjesnim i vremenskim vezničkim priložima značenjski bliske turskim proparticipskim atributskim konstrukcijama koje su podređene korelatu kojim se označava mjesto ili vrijeme. Rezultati dobijeni u analizi doprinose lakšem razumijevanju i boljem spoznavanju gramatičkih i značenjskih osobitosti turskih proparticipskih atributskih konstrukcija i značenjski bliskih sintaksičkih konstrukcija u bosanskome jeziku. Isto tako, rezultati analize predstavljaju dobar temelj i dobro polazište za daljnja istraživanja u vezi s infinitnim glagolskim oblicima u turskome jeziku i značenjski bliskim sintaksičkim konstrukcijama u bosanskome jeziku.

Izvori

1. I – Tahir, Kemal (2005), *Esir Şehrin İnsanları*, İthaki Yayınları, İstanbul.
2. II – Tahir, Kemal (2010), *Esir Şehrin Mahpusu*, 10. Baskı, İthaki Yayınları, İstanbul.
3. III – Tahir, Kemal (2010), *Yol Ayrımı*, 4. Baskı, İthaki Yayınları, İstanbul.

Literatura

1. Bašić, Mirza (2014), “Proparticipi u funkciji proširenih atributnih dopuna u turskome i ekvivalenti u bosanskom jeziku”, *Bosanski jezik: Časopis za kulturu bosanskoga književnog jezika*, 11/2014, Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli Odsjek za bosanski jezik i književnost, 45–53.
2. Boz, Erdoğan (2008), “Dîvânu Lügâti’t-Türk’te Belirli ve Belirsiz Nesne Yapıları”, *Türkoloji Araştırmaları: Dede Korkut Özel Sayısı*, 3/1, Erzincan, 236–241.
3. Bozkurt, Fuat (2000), *Türkiye Türkçesi*, Hatiboğlu Yayınları, Ankara.
4. Bulić, Refik (2001), *Bosanski jezik: Jezičko-pravopisni priručnik za učenike osnovnih i srednjih škola*, Bosanska riječ, Tuzla.
5. Çağatay, Saadet (1943), “Uygurca ve Eski Osmanlıcada Instrumental -n”, *Ankara Üniveristesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, I/3, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara, 93–107.
6. Čaušević, Ekrem (1996), *Gramatika suvremenoga turskog jezika*, Hrvatska sveučilišna naklada, Zagreb.
7. Čaušević, Ekrem (2018), *Ustroj, sintaksa i semantika infinitivnih glagolskih oblika u turskom jeziku: Turski i hrvatski jezik u usporedbi i kontrastiranju*, Ibis grafika, Zagreb.
8. Čaušević, Ekrem, Barbara Kerovec (2021), *Turski i hrvatski u usporedbi i kontrastiranju: Sintagma i jednostavna rečenica*, Ibis grafika, Zagreb.
9. Demir, Nurettin, Emine Yılmaz (2003), *Türk Dili El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara.
10. Ediskun, Haydar (1999), *Türk Dilbilgisi*, 6. Basım, Remzi Kitabevi, İstanbul.
11. Ertane Baydar, Arzu Sema (2017), “Nesne Üzerine”, *TÜRKÜL Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Dergisi*, S. 10, Bolu, 17–21.
12. Gülensoy, Tuncer (2000), *Türkçe El Kitabı*, Bizim Gençlik Yayınları, Kayseri.
13. İpek, Birol (2008), “Türk Dilinde Vasıta Hâli”, *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, S. 23, Selçuk Üniversitesi Yayınları, Konya, 63–97.
14. Jahić, Dževad, Senahid Halilović, Ismail Palić (2000), *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica.
15. Kahraman, Tahir (1996), *Çağdaş Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*, DU MAT Basımevi, Ankara.

16. Karahan, Leylâ (2004), “Belirtisiz Nesnenin Sözdizimindeki Yeri Üzerine”, V. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1615–1624.
17. Karahan, Leylâ (2005), *Türkçede Söz Dizimi*, 9. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara.
18. Olgun, Yusuf (1996), *Türk Dili Kompozisyon*, Alfa Yayınları, İstanbul.
19. Paşacıoğlu, Burhan (1987), *Türk Dili Dersleri*, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Ankara.
20. Solak, Edina, Mirza Bašić (2021), “Prilog proučavanju postpozicija, veznika i uzvika u djelu Dîvânü Lügâti’t-Türk i savremenome turskom jeziku”, *Zbornik radova Islamskog pedagoškog fakulteta u Zenici*, br. 19, Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici, Zenica, 431–448.
21. Turan, Fikret (1998), “Türkçede Zarflar Üzerine”, *Prof. Dr. Dursun Yıldırım Armağanı*, Ankara, 301–307.

OBSERVATIONS REGARDING THE CORRELATE OF PROPARTICIPAL ATTRIBUTIVE CONSTRUCTIONS IN MODERN TURKISH LANGUAGE

Abstract

*This paper analyzes Turkish attributive constructions subordinate to the correlate that functions as an object or adverbial clause of an original sentence with finite predicates, which is transformed into an attributive construction during the process of attribution. The primary goal of the paper is indicating the criteria which determine when a participle assumes the function of an indirect element of the attributive construction, which is formed by transforming the original sentence with finite predicate during the process of attribution. The analysis is based on selected examples from the following novels by Kemal Tahir: *Esir Şehrin İnsanları*, *Esir Şehrin Mahpusu* ve *Yol Ayrımı*. Descriptive analytical and contrastive approach are used in the paper. Within the contractive analysis, Turkish participial attributive constructions are compared to the semantically similar syntactic constructions in Bosnian language.*

Key words: *Turkish language, attributive construction, correlation, object, adverbial clause*